

PROSTOR

23 [2015] 1 [49]

ZNANSTVENI ČASOPIS ZA ARHITEKTURU I URBANIZAM
A SCHOLARLY JOURNAL OF ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING

SVEUČILIŠTE
U ZAGREBU,
ARHITEKTONSKI
FAKULTET
UNIVERSITY
OF ZAGREB,
FACULTY
OF ARCHITECTURE

ISSN 1330-0652
CODEN PORREV
UDK I UDC 71/72
23 [2015] 1 [49]
1-194
1-6 [2015]

POSEBNI OTISAK / SEPARAT OFFPRINT

ZNANSTVENI PRILOZI | SCIENTIFIC PAPERS

160-173 **BORKA BOBOVEC**
LUKA KORLAET
NINO VIRAG

ARHITEKT IVO BARTOLIĆ
PROLEGOMENA OPUSU

PREGLEDNI ZNANSTVENI ČLANAK
UDK 728.1:721.013 I. BARTOLIĆ
(497.5)"19/20"

ARCHITECT IVO BARTOLIĆ
PROLEGOMENA TO HIS WORK

SUBJECT REVIEW
UDC 728.1:721.013 I. BARTOLIĆ
(497.5)"19/20"

Af

SL. 1. HOTEL „EDEN”, ROVINJ, FOTOGRAFIJA IZ 1971.
FIG. 1. EDEN HOTEL, ROVINJ, PHOTOGRAPH FROM 1971

BORKA BOBOVEC¹, LUKA KORLAET², NINO VIRAG²¹ HR – 10000 ZAGREB, PREDRAGA HERUCA 13² SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
ARHITEKTONSKI FAKULTET
HR – 10000 ZAGREB, KAČICEVA 26borka.bobovec@mgipu.hr
luka.korlaet@arhitekt.hr
nino.virag@arhitekt.hr

PREGLEDNI ZNAJSTVENI ČLANAK

UDK 728.1:721.013 I. BARTOLIĆ (497.5)"19/20"

TEHNIČKE ZNAJSTVI / ARHITEKTURA I URBANIZAM

2.01.04. – POVIJEST I TEORIJA ARHITEKTURE
I ZAŠTITA GRADITELJSKOG NASLIJEĐA

ČLANAK PRIMLJEN / PRIHVACEN: 12. 3. 2014. / 9. 6. 2015.

¹ HR – 10000 ZAGREB, PREDRAGA HERUCA 13² UNIVERSITY OF ZAGREB
FACULTY OF ARCHITECTURE
HR – 10000 ZAGREB, KAČICEVA 26borka.bobovec@mgipu.hr
luka.korlaet@arhitekt.hr
nino.virag@arhitekt.hr

SUBJECT REVIEW

UDC 728.1:721.013 I. BARTOLIĆ (497.5)"19/20"

TECHNICAL SCIENCES / ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING

2.01.04. – HISTORY AND THEORY OF ARCHITECTURE
AND PRESERVATION OF THE BUILT HERITAGE

ARTICLE RECEIVED / ACCEPTED: 12. 3. 2014. / 9. 6. 2015.

ARHITEKT IVO BARTOLIĆ
PROLEGOMENA OPUSU**ARCHITECT IVO BARTOLIĆ**
PROLEGOMENA TO HIS WORK**BARTOLIĆ, IVO**
HOTELI
MONTAŽNA GRADNJA
STAMBENE ZGRADE
TIPIZIRANA GRADNJA**BARTOLIĆ, IVO**
HOTELS
PREFABRICATED CONSTRUCTION
RESIDENTIAL BUILDINGS
STANDARDIZED CONSTRUCTION

Arhitekt Ivo Bartolić (Glina, 1912. – Zagreb, 2013.) projektirao je pretežno stambenu arhitekturu i hotele. U stambenoj arhitekturi zaokupljen je problemom tipizirane i montažne gradnje, čime su ostvareni preduvjeti za industrijsku proizvodnju građevnih komponenti stanova. Kao poseban doprinos ističe se stvaranje sustava prefabriciranih i modularnih elemenata. Drugo važno područje njegova stvaralackog interesa bili su hoteli kojima se posvećuje nakon 1965. godine.

Architect Ivo Bartolić (Glina, 1912 – Zagreb, 2013) mainly designed residential architecture and hotels. In residential architecture he was mostly concerned with standardized and prefabricated construction aimed at apartment design based on industrial modular units. His work provided a major contribution to prefabricated and modular unit construction. After 1965 he turned to hotel architecture as a field where he could further develop his creative interests.

UVOD

INTRODUCTION

U Zagrebu je 23. srpnja 2013. godine u 102. godini života umro Ivo Bartolić (Sl. 2.), hrvatski arhitekt čiji je opus stvaran tijekom izuzetno duge i uspješne karijere započete prije Drugoga svjetskog rata u etabliranim zagrebačkim arhitektonskim atelijerima. Doprinos Ive Bartolića nije dosad sustavno istražen, pa tako ni vrjednovan, u kontekstu stvaralaštva hrvatske arhitekture druge polovice dvadesetoga stoljeća. Projekti na kojima je radio pohranjeni su u arhivi Arhitektonskog projektnog zavoda u Zagrebu [APZ], zatim u Hrvatskom muzeju arhitekture, kao i osobnoj zbirci¹ u Zagrebu. Bibliografska grada koja se svodi na spominjanje u stručnim i znanstvenim člancima sistematizirana je, provjerena i nadopunjena dokumentacijskom i arhivskom građom, ali i podacima prikupljenim od arhitekta osobno² te njegovih suvremenika i suradnika. Provedeno istraživanje temelji se na trenutačno dostupnim podacima i nije konačni pregled opusa arhitekta Ive Bartolića.

Kontekst vremena – Arhitektura je uvijek i svugdje usko vezana za političke mijene, odnosno financijski uvjetovana aktualnom ideologijom. Nakon Drugoga svjetskog rata prilagodavala se trenutačnom stanju koje je patilo od nedostatka školovanih ljudi na svim razinama.³ Osim toga, građevinska industrija bila je gotovo uništena, što je u oblikovnom i konstruktivnom pogledu rezultiralo skromnim građevinama. Nova vlast prepoznaje ob-

razovane ljude i kontrolirano ih koristi u stvaranju kako utilitarne arhitekture tako i razvoja provincijskih središta.⁴ Rješavale su se dvije paralelne razine zadatka: s jedne strane primarno stanovanje u tipskim stambenim zgradama⁵, zatim škole, vrtići, tipski domovi kulture⁶, kinodvorane i sl., a s druge je strane zbog nužnosti afirmacije novoga društvenog sustava započeta gradnja reprezentativnih građevina utemeljenih na iskustvima međuratne moderne.⁷ Također, sustavno se pristupa izradi prostornoplanske dokumentacije⁸, od generalnih do detaljnih planova. Sve to zahtijeva u praksi provjerena stručna znanja, što je u konačnici omogućilo afirmaciju arhitekata koji su bili željni implementacije znanja u izgrađeni oblik.

Životopis – Ivo Bartolić rođen je u Glini 19. lipnja 1912. godine⁹ od oca Josipa i majke Ane. Prva tri razreda pučke škole pohađao je u Glini, a u Zagreb dolazi u četvrti razred. Od devete godine živi u Zagrebu gdje pohađa realnu gimnaziju, da bi u četvrtom razredu gimnazije, inspiriran adaptacijom secesijske zgrade Elsa Fluid, prešao u srednju tehničku školu koju završava 1930. godine.¹⁰ Po završenoj stručnoj praksi kod Otta Goldscheidera¹¹ odlazi arhitektu Stjepanu Planicu, kod kojega provodi dvije godine, a nakon polo-

¹ Osobna zbirka dr.sc. Alke Krvavac [OZAK]

² Razgovor s arhitektom, Zagreb, 18.4.2007.

³ KOLEŠNIK, 2006: 69

⁴ nn, 1948: 16

⁵ ŠEŠVIĆ, 1947: 27-29

⁶ nn, 1948: 15-18

⁷ ODAK, 1986: 32

⁸ ANTOLIĆ, 1949: 5

⁹ *** 1986: 282

¹⁰ *** 2006: 15. Srednja tehnička škola u Zagrebu prije Drugoga svjetskog rata bila je na visokoj razini, budući da su u njoj tada podučavali tadašnji najveći arhitekti – „Prvi upisani narastaj, u kojem su bili Viktor Kovačić, Vjekoslav Bastl, Dionis Sunko i Josip Marković...” [*** 2000: 14], zatim tu su i Lavoslav Horvat [PALADINO, 2006: 168], Miroslav Begović [BOBOVEC, 2011: 224] i drugi.

¹¹ Stručnu praksu odradio je u Građevinskom poduzeću „Goldscheider i Mihok” u Zagrebu.

¹² „Bio sam kod Iblera, diplomirao ‘36. jer sam se zapisao ‘32. ali sam molio Iblera jel’ bi on mene prihvatio... I tad je potpisivao indeks, a ja čekam 29 godina jer moram u vojsku i htio bih se izvući iz vojske. On je bio toliko fer da je rekao: ‘Zasto ne? Bartoliću, vrlo rado.’ I on je meni potpisivao indeks do 29. godine, dok je mogao. A onda je bilo gotovo – 29 godina sam star i moram u vojsku. Znate, u ono vrijeme, svaki koji je navršio 27 godina morao je u vojsku. Vojska je bila obavezna za dečke.” [http://www.d-a-z.hr/hr/clanovi/arhitekti/bartolic-ivan,1135.html; VENTURINI, 1988: 9]

¹³ Ljerka Bartolić (1917.-2002.), rođena Raukar, bila je poznata hrvatska lingvistica (autorica englesko-hrvatskih rječnika za brodograditeljstvo, strojarstvo i elektrotehniku). [*** 1970: 142; ŠILOVIĆ, 1983: hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=1374]

¹⁴ Bio je predsjednik Komisije za hotelsku izgradnju; * Pohvala ministra...

¹⁵ http://www.mnovine.hr/novo/index.php?option=com_content&view=article&id=21087

ženoga prijamnog ispita upisuje se na Arhitektonski odsjek Umjetničke akademije u Zagrebu, gdje je diplomirao 1939. godine u klasi Drage Iblera s kojim surađuje i nakon završetka studija.¹² Od 1941. godine bio je u braku s Ljerkom rođenom Raukar¹³, s kojom ima dvoje djece.

Karijeru započinje prije Drugoga svjetskog rata radeći kao projektant suradnik u ateljerima Stjepana Planića, Slavka Löwyja, Drage Iblera i Vladimira Potočnjaka, a 1943. godine položio je stručni ispit za ovlaštenog inženjera arhitektonske struke. Nakon završetka rata od 1945. do 1947. godine radio je u ministarstvima građevine i zdravlja¹⁴, gdje se kao član nekoliko stručnih povjerenstava bavio problemima građevinskog zakonodavstva.¹⁵ U doba obnove dolazi kao stručnjak 1947. godine u Rovinj, gdje radi na izgradnji baraka za rovinjsku bolnicu¹⁶ i nepovratno ostaje povezan s Istrom. Nakon povratka u Zagreb¹⁷, od 1948. godine prelazi u Arhitektonski projektzni zavod¹⁸ gdje radi kao glavni projektant. Već 1951. godine unutar APZ-a dolazi do transformacije i stvaranja projektznih atelijera, pa tako i Bartolić ima svoj, a 1954. godine osniva se dvanaest pojedinačnih projektantskih organizacija, kao i jedna koja se bavila statikom te druga po-

vezana s instalaterskim radovima, što je u slučaju Bartolice rezultiralo osnivanjem projektznog biroa „APB Bartolić“. Projektzni biro „APB Bartolić“ do 1963. godine djeluje samostalno¹⁹, a tada se s nekoliko drugih ureda udružuje u novi Arhitektonski projektzni zavod [APZ]. Bartolić do kraja radnoga vijeka ostaje u APZ-u, u kojem je radio i rukovodio njime sve do umirovljenja 30. rujna 1973. godine. Pretežito se bavio stambenom arhitekturom i hotelima. Osim projektiranjem zgrada bavio se i uređenjem interijera javnih zgrada. Tijekom karijere izlaze na skupnim izložbama.²⁰ Šezdesetih godina intenzivno radi na stručnom usavršavanju.²¹ A 1960. godine sudjeluje na međunarodnom seminaru za stanovanje u Izraelu²², da bi 1962. godine boravio na specijalizacijama u Skandinaviji, Nizozemskoj i Engleskoj. Usto bavio se i pisanjem te objavljivao stručne članke u časopisima „Naše građevinarstvo“²³ i „Čovjek i prostor“.²⁴ Godine 1968. Savez arhitekata Jugoslavije proglasio ga je zaslužnim članom²⁵, kao i Savez arhitekata Hrvatske.²⁶ Dobitnik je nagrade „Viktor Kovacic“ za životno djelo 1987. godine.²⁷

Počasnim članom Društva arhitekata Zagreba i Udruženja arhitekata Hrvatske proglašen je 2003. godine.²⁸

SL. 2. IVO BARTOLIĆ
FIG. 2. IVO BARTOLIĆ

16 „...pri Ministarstvu zdravlja podize UNRINE barake...“ [Folo, 2000: 3]

17 Kao stručna pomoć upućivan je na rad u Bosnu i Hercegovinu te Makedoniju.

18 „... istovremeni prelazak desetak 'službenika za kapitalnu izgradnju' pri Ministarstvu zdravlja, koji od 1.1.1948. 'savezno sa telefonskim razgovorom' ...prelaze u budžet naslova', to jest Ministarstva građevina, odnosno 'Arhitektonsko projektznog zavoda'.“ [VENTURINI, 1982: 20]

19 „APB Bartolić nastavit će se i u vrijeme samostalnosti baviti prvenstveno stambenom arhitekturom, insistirajući pri tom na primjeni jedinstvenog građevinskog modula, modularnoj koordinaciji i industrijalizaciji stanogradnje.“ [VENTURINI, 1982: 42]

20 *** 1984: 79

21 „...in the field of: Theory and practical application of modular coordination in housing construction“ [* Certificate, 1962.]

22 * Certificate, 1960.

23 1950. i 1952.

24 1960., 1970. i 1973.; DOMLIJAN, 1983: hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=1373

25 * Dopis, 1968.

26 * Povelja, 1945.-1965.

27 * Plaketa, 1987.

28 „Ovom odlukom status počasnog člana DAZ-a i UHA-e su dobili: Ivo Bartolić, dipl.ing.arh., Akademik Miroslav Begović, Julije De Luca, dipl.ing.arh., Slavko Jelinek, dipl.ing.arh., Prof.Dr. Grozdan Knezević, Prof.Dr. Boris Krstulović, Akademik Boris Magas, Prof.Dr. Ante Marinović-Uzelac, Prof.Dr. Bruno Milic i Prof.Dr. Fedor Wenzler.“ [* Dopis, 2003.]

29 GOMBOŠ, 1950: 47-54

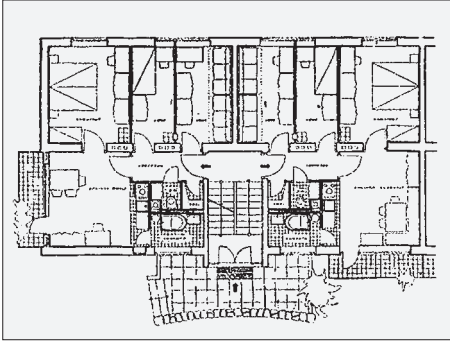
30 „Kao rezultat ovih napora nastaju tipovi projekata koji predstavljaju vrhunac racionalizacije...“ [VEZULIC STRMO, i sur., 2013: 345]

31 DELIĆ, 2013: 6

ZGRADE ZA STANOVANJE

RESIDENTIAL BUILDINGS

Bartolić je istican kao arhitekt koji se pretežno bavio stambenom arhitekturom, a njegovi projekti iz 50-ih i 60-ih godina prošloga stoljeća primjer su kako je u tada siromašnom društvu – uporabom jednostavnih elemenata, uz jasno precizirana pravila što su vrijedila kod projektiranja stanova – bilo moguće stvoriti arhitekturu koja je adekvatno odgovorila potrebama tržišta.²⁹ U stambenoj arhitekturi bavio se problematikom tipizirane serijske i montažne gradnje. Kao poseban doprinos može se istaknuti stvaranje prefabriciranih i modularnih elemenata. Primjenom jedinstvenoga građevinskog modula u sklopu jednostavne, funkcionalne koncepcije prostora, kao i konstrukcije, nastoji ostvariti preduvjete za industrijsku proizvodnju građevnih komponenata stanova. Jednostavni tlocrti, tipski stanovi, asketski oblikovana pročelja... – sve je to bio odgovor na vrijeme i mogućnosti te potrebu projektiranja i izgradnje zacrtane količine stambenog prostora.³⁰ Na bivšim livadama i voćnjacima, između postojećih gradskih struktura i novoizgrađene industrije, projektira čitava nova naselja.³¹ Prema njegovim projektima izveden je čitav niz stambenih naselja, kao i samostalnih stambenih zgrada i blokova. Bartolićev interes za stambenu arhitekturu datira iz razdoblja prije rata, koje je

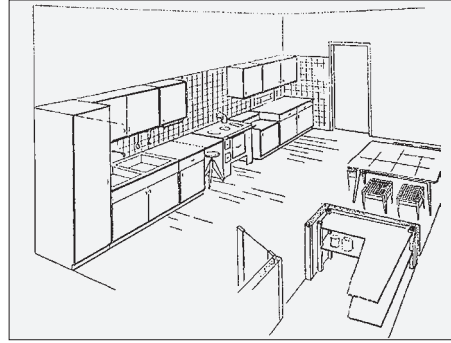

SL. 3. TIPSKI PROJEKT DVOETAŽNE STAMBENE ZGRADE, STUBIŠNA JEDINICA, 1949.

FIG. 3. STANDARD DESIGN OF A TWO-STORY RESIDENTIAL BUILDING, STAIRCASE HOUSING UNIT, 1949

SL. 4. PRVONAGRAĐENI RAD NA NATJEČAJU ZA IZRADU KUHINJSKOG NAMJEŠTAJA, 1954.

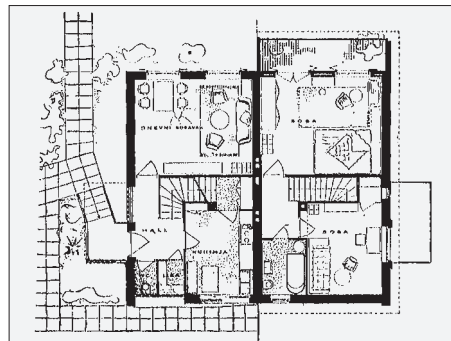
FIG. 4. FIRST PRIZE WINNING PROJECT AT THE COMPETITION FOR KITCHEN FURNITURE DESIGN, 1954

proveo kao projektant suradnik u biroima Planica, Löwyja, Iblera i Potočnjaka. Znanja stečena u počecima profesionalnoga djelovanja omogućila su brzo profiliranje na području stambene izgradnje kojom se sustavno bavio. Počeci projektantskog djelovanja u sferi stambene arhitekture mogu se naći u projektu stambenog naselja u južnome predgrađu Siska, gdje je izvedeno oko stotinu dvojnih građevina na osnovi njegova tipskog rješenja. Tih je godina izradio nacрте i za slično naselje u Karlovcu, zatim naselja u Osijeku uz tvornicu „Olt“, pa i u Varaždinu uz tvornicu „Varteks“.³² Nakon završetka Drugoga svjetskog rata nametala se nužnost realne procjene složenosti urbanih problema, djelomice uvjetovanih i tadašnjim društveno-političkim sustavom.³³ Naglo se razvijaju industrija, promet, trgovina, a sve to zajedno utječe na jačanje državnog aparata koji potiče novu gradnju, što mijenja dotadašnji razvoj i fizionomiju gradova. Nova situacija, posve drukčija od prijeratne, donijela je promjene u stvaralačkoj imaginaciji³⁴, koja se u tom razdoblju morala boriti s elementarnim poteškoćama u graditeljstvu te početkom primarne rekonstrukcije i obnove ratom razorene zemlje.³⁵ Novo društveno uređenje ukinulo je određene društvene slojeve, odnosno nestala je građanska klasa, a s njome i zahtjevi i stambene navike koji su godinama stvarani i njegovani u srednjoeuropskom duhu. Stvoren je novi sloj koji je imao drukčije stambene potrebe i navike, pa su i arhitekti morali rješavati posve drukčije probleme.³⁶ Imajući u vidu da se radilo o zemlji koja je bila

SL. 5. DVOJNE JEDNOOBITELJSKE KUĆE U RADNIČKOME STAMBENOM NASELJU VIKTOROVAC, SISAK, FOTOGRAFIJA I (KOMBINIRANI) TLOCRT KATA I PRIZEMLJA, 1948.

FIG. 5. DUPLEX SINGLE-FAMILY HOUSES IN THE WORKERS' HOUSING DEVELOPMENT VIKTOROVAC, SISAK, PHOTOGRAPH AND (COMBINED) FIRST-FLOOR AND GROUND-FLOOR PLAN, 1948

pretežito ruralnog karaktera, s tek nekoliko većih gradova prije Drugoga svjetskog rata, industrijalizacija dovodi do nagle urbanizacije: u gradove i oko njih smješta se industrija koja potiče razvoj i ciljano participira u razvoju društva, a grupiranje industrije uz veća gradska središta privlači nove stanovnike. Porace je bilo opterećeno elementarnom obnovom, izgradnjom osnovne infrastrukture, stanovanja i početnog programa industrijalizacije.³⁷ Počeci promišljanja vezanih za tipisku izgradnju uočavaju se na projektu kuće u Zadru iz 1948. godine³⁸, koja će se razvijati u budućnosti. Već 1949. godine na drugome velikom saveznom natječaju za pet tipova stambenih jedinica arhitekt Ivo Bartolić sa Sergijem Kolbovim i Nikolom Trtvkovićem postavlja osnove modela modularne koordinacije za tipove OSP3 i OSP5³⁹ (Sl. 3.). Također, na natječaju za tipisku individualnu izgradnju 1952. godine dobiva drugu nagradu za tip poluugradene individualne kuće⁴⁰, zatim nagradu za tip slobodnostojeće prizemnice i četvrtu za poluugradenu prizemnicu⁴¹. I tu možemo reći da započinje njegovo zanimanje za tipske i montažne konstrukcije kojima će se baviti tijekom čitave profesionalne karijere, ne samo u stambenoj već i u hotelskoj arhitekturi.⁴² Jednako tako on sudjeluje u diskusijama na temu opremanja stana⁴³ i na konceptualnim arhitektonskim natječajima, među kojima vrijedi istaknuti Natječaj za izradu kuhinjskog namještaja iz 1954. godine, na kojem osvaja prvu nagradu⁴⁴ (Sl. 4.).

IZVEDENE ZGRADE ZA STANOVANJE

RESIDENTIAL BUILDINGS (REALIZED PROJECTS)

Radničko stambeno naselje Viktorovac izvedeno je u predgrađu Siska 1948. godine⁴⁵

³² „Naselje 'Eugena Kvaternika' u Sisku bilo je u doba Nezavisne Države Hrvatske samo jedno od nekoliko sličnih naselja za radnike, koja se tada gotovo istovremeno grade u Zagrebu, Karlovcu, Varaždinu i Osijeku. Nakon što je 29. travnja 1941. godine izdana 'Naredba o gradnji hrvatskih radničkih obiteljskih kuća', pri Ministarstvu zdravlja imenovano je Povjerenstvo sa zadacom da odredi mjesto, red i način gradnje tih kuća.” [ZAGORAC, 2008: 212]

³³ GALJER, 2000: 318-319

³⁴ NEIDHARDT, 1969: 9

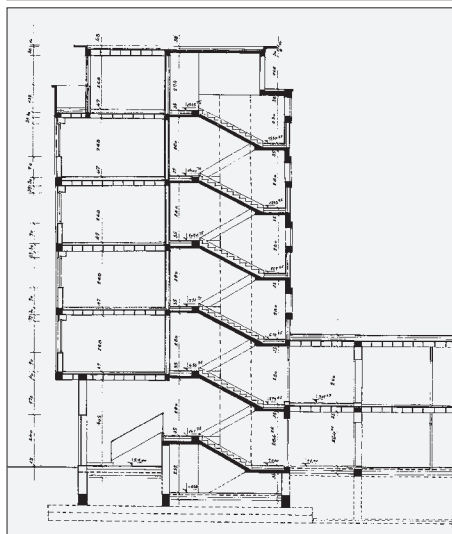
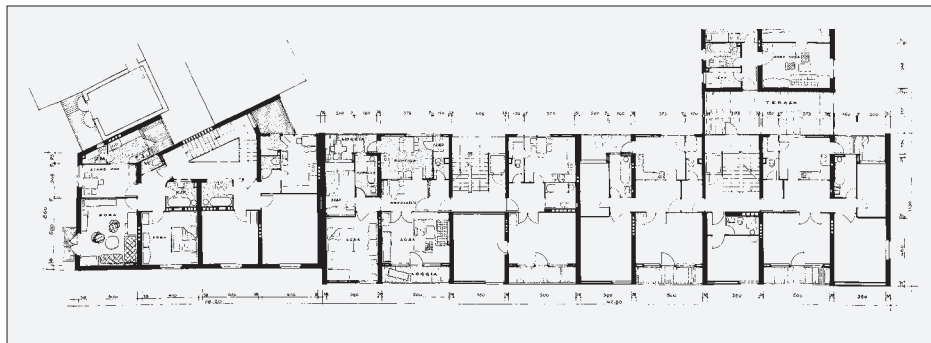
³⁵ „Tko pamti tvrde i zuljevite dane poslijeratne obnove i izgradnje, vrijeme koje je oskudijevalo u svemu osim u samoprijegoru malog čovjeka uvjerenog da svojim znojem njeguje još slabasnu biljčicu raskošne zajedničke budućnosti, pomazuci da što prije procvjeta – taj ne mora biti stručnjak a da bi se sjećao kako je ime Ive Bartolice utkano u mozaik ove proturječne epohe velikog individualnog herojstva, zanosa, naivne čistoće, ali i ne malih patnji.” [VENTURINI, 1988: 9]

³⁶ NEIDHARDT, 2009: 15. U kratkom vremenu projektiran je i izgrađen velik broj višestambenih zgrada, a znanja razvijena na projektima stanovanja u gradskim kućama prilagođena su potrebi smještaja većeg broja obitelji u manje, ali funkcionalne stambene jedinice.

³⁷ MOHOROVIĆ, 1950: 9

(Sl. 5.). Regulaciju naselja potpisuje Slavko Šimatić, a projekte kuća Ivo Bartolić. Radi se o poluugrađenim (dvojnim) jednokatnicama s dvostrešnim krovom usporednim s ulicom. U visokom prizemlju nalazi se grupa dnevnih i gospodarskih prostorija, a na katu – na koji vodi poprečno postavljeno stubište – dvije spavaće sobe i kupaonica. Unutarnji ustroj odrazio se i na oblikovanje – pojas pročelja do visine kote prizemlja obložen je kamenom, prizemlje je u tamnijem, a kat u svjetlijem valeru, uz prepuštene lode. Raskošnija varijanta uključivala je natkrivenu terasu i spremište uz ulaz. Karakteristično za Bartolićevo promišljanje stambene arhitekture jesu analitičnost i posvećenost komforu budućeg stanara, ma kako mala kvadratura bila. Pravilo je i dvostrana orijentacija radi što boljeg provjetravanja. Slijede naselja Caprag i Moša Pijade, kao i tri stambeno-trgovačke zgrade u središtu grada. Osim toga, projektirao je i dogradnju sisackoga Gradskog muzeja.⁴⁶

Aktivan je i u Zadru, gdje 1955. godine radi na izgradnji Doma JNA⁴⁷, a 1959. na poluotoku se po njegovu projektu dovršava jedan od blokova na novoformiranoj južnoj obali (Sl. 6.). Radi se o sklopu sastavljenom od tri dijela – većega središnjeg i dva manja bočna, kojima se nadovezuje na okolno gradsko tkivo. Središnji dio, visine VP+4+P₀, dubine 11,3 m, riješen je po tipološkom obrascu dva stana na stubište, s pristupom u nizi (P+1) volumen preko otvorene terase. Konstrukciju ovaj put čini sustav poprečnih zidova od opeke, na razmaku od 3,8 odnosno 5,0 m, na koje je oslonjena sitnorebričasta međukatna konstrukcija. Izbor konstruktivnog sustava proizlazi iz potrebe otvaranja južnoga pročelja lodama i pješćakih pasaža – prodora u unutrašnjost bloka. Tlocrtno manji, zapadni

dio/dilatacija također je riješen kao dva stana na stubište, a otklon od pravoga kuta arhitekt vješto rješava umetanjem trokutastog stubišta. U zgradi su mali stanovi (s jednom odnosno jednom i pol spavaćom sobom). Posebno su kvalitetno riješeni potonji (jednopol sobni) stanovi, s prolaznom grupom prostorija za dnevni odmor i neovisnom grupom prostorija za spavanje. Fragmentiranje zgrade, ritmizirana izmjena punih dijelova i loda te rastvaranje jugoistočnog ugla lokalom povećane visine skladno su uklopili ovu zgradu u gradsko tkivo. Spomenuti sklop tek je jedan od mnogih zadarskih realizacija, od kojih treba istaknuti i sklop stanovanja, kina i pošte na samome Forumu, koji 1963. godine izvodi u suradnji s B. Milicem i J. Vidićem.⁴⁸

Najveći dio Bartolićeva izgrađenog opusa nalazi se u Zagrebu. U naselju Trnsko⁴⁹ (1959.-1966.) realizirao je čak petnaest zgrada.⁵⁰ Radi se o tipskom projektu („Tip Bartolić”) koji je primijenjen i u Folnegovićevu naselju, na Selskoj cesti i drugdje. Zgrade katnosti P+5, dubine 10,6 m, riješene su po tipološkom obrascu tri stana na stubište⁵¹, od kojih su dva dvostrano, a jedan – između njih – jednostrano orijentirani. U tlocrtu je čitljivo baratanje istim prostorno-funkcionalnim elemen-

SL. 6. STAMBENI SKLOP NA POLUOTOKU, UL. M. PAVLINOVIĆA, ZADAR, 1956./57., TLOCRT KARAKTERISTIČNOG KATA, POPREČNI PRESJEK I FOTOGRAFIJA IZVORNOG STANJA

FIG. 6. RESIDENTIAL COMPLEX ON THE PENINSULA, M. PAVLINOVIĆA ST., ZADAR, 1956/57, TYPICAL FLOOR PLAN, CROSS-SECTION AND PHOTOGRAPH (ORIGINAL CONDITION)

38 DELIĆ, 2013: 6

39 Stan „za tri odrasle osobe s pomoćnom i četiri osobe s kompletnom ishranom u stanu”. [VENTURINI, 1982: 28]

40 VENTURINI, 1988: 9

41 VENTURINI, 1982: 38

42 BARTOLIĆ, 1950: 23-25

43 nn, 1955.b: 6

44 „Natjecaj za izradu kuhinjskog namještaja jedne radničko-namjesticke obitelji od 4-5 članova” raspisao je Zavod za unapređenje domaćinstva NRH. [nn, 1955.a: 6]

45 Naselje Viktorovac u Sisku bilo je zamišljeno kao naselje za radnike Željezare Sisak, a poslije se dopunjava zgradama za potrebe Rafinerije nafte i dr.

46 Prije Muzeje revolucije u Sisku.

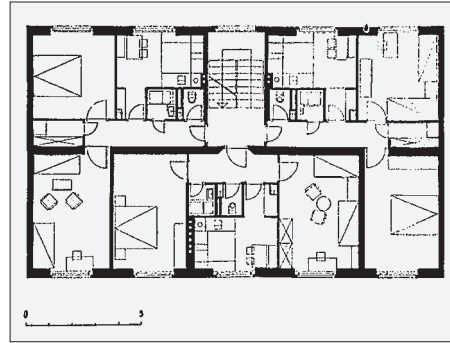
47 * Priznanje, 1955.

48 <http://www.d-a-z.hr/hr/arhitektura/projekti/kino-zadar,2632.html>

49 BARISIĆ MARENIC, 2013: 277

50 Urbanistički plan Trnskoga potpisuju Zdenko Kolacio, Mirko Maretić i Josip Uhlik, dok je autorica hortikulturnog uređenja Mira Halambek Wenzler. Za projektante zgrada odabrani su, uz Bartolica, Slavko Jelinek, Ivan Korbar i Branko Tuckorić.

51 Srednji stan orijentiran je prema jugu, istoku ili zapadu, ovisno o smjeru pružanja zgrade.

SL. 7. STAMBENE ZGRADE U NASELJU TRNSKO, ZAGREB, 1959.-1966., FOTOGRAFIJA IZVEDENOG STANJA I TLOCRT KARAKTERISTIČNE STUBISNE JEDINICE
 FIG. 7. RESIDENTIAL BUILDINGS IN TRNSKO, ZAGREB, 1959-1966, PHOTOGRAPH AND TYPICAL STAIRCASE HOUSING UNIT

tima: (prohodnim) sklopom ulaz – sanitarije – stambena kuhinja te (dnevni i spavacim) sobama. Prostorni ustroj dvostrano orijentiranog stana implicira određene funkcionalne kolizije (presijecanje putova dnevni boravak – kuhinja i spavaća soba – kupaonica), no izbjegnute su prohodne sobe koje se pojavljuju u ranijim varijantama ovoga tipa. U konstruktivnom smislu, riječ je o sustavu uzdužnih nosivih zidova od opeke na koje je oslonjena sitnorebrčasta međukatna konstrukcija. Procjelja su riješena kolorističkim naglašavanjem horizontalnih poteza u visini međukatne konstrukcije, dok su parapeti (jednakih) prozora nekoliko centimetara uvučeni i kolorirani. Prizemlje je u tamnijoj boji, a zgrada završava vijencem (Sl. 7).

Od 1948. pa sve do 1968. godine projektira mnoge ugrađene zgrade u postojećim ulicama, čitava naselja i zgrade diljem bivše Jugoslavije, među kojima se ističu kompaktne troetažne zgrade s dva dvosobna stana na stubište u Postojni i Tolminu, u Sloveniji.

Uza svoju osnovnu djelatnost – projektiranje višestambene izgradnje – projektira i veći broj obiteljskih kuća u Zagrebu i na jadranskoj obali. Stambena je arhitektura primarno područje Bartolićeva interesa, a razvoj modularnih sustava, koji su od osnovnoga „tipa Bartolić“ doveli tijekom godina do niza varijantnih rješenja, imaju u svojoj osnovi posvećenost modularnom projektiranju i primjeni suvremenih materijala i konstruktivnih sustava. Taj put i način, uz podršku kvalitet-

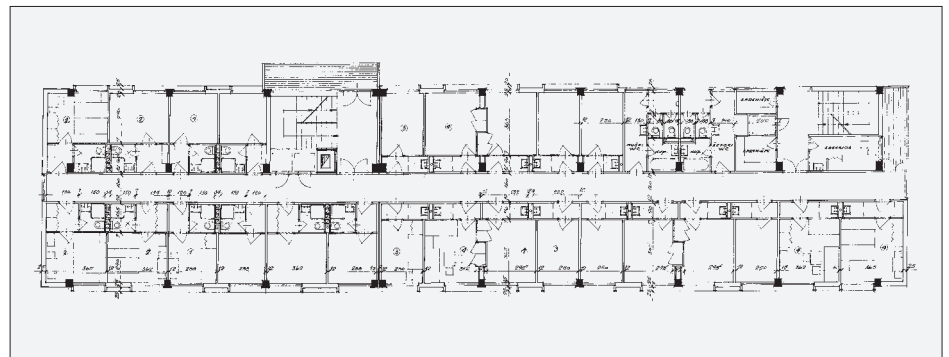
noga projektnog biroa, omogućili su stvaranje baze znanja koja broji desetak tisuća izvedenih stanova.⁵²

HOTELI

HOTELS

Drugo važno područje Bartolićeva stvaralačkog interesa bili su hoteli, kojima se gotovo u potpunosti posvećuje nakon 1965. godine. Kako 60-ih i 70-ih godina 20. stoljeća uloga turizma u nacionalnoj privredi ubrzano raste, sukladno je tome povećan i broj investicija u turističku privredu. Najvrjedniji primjerci hotelske arhitekture koji su tih godina nastali na jadranskoj obali predstavljaju važan dio suvremene hrvatske graditeljske bastine. Bartolićev ured projektira hotele „Panonija“ u Sisku, „Park“ u Čakovcu i „Istra“ na Crvenom otoku pokraj Rovinja (u suradnji s Lujom Schwererom). Slijede hoteli „Dvorac“ na Crvenom otoku pokraj Rovinja, te „Park“, „Centar“ i „Eden“ (sve u Rovinju), koji nastaje u suradnji s Miroslavom Begovićem⁵³, zatim hoteli „Materada“ u Poreču i „Amfora“ na Hvaru, za koji je idejne projekte izradio Zvonimir Marohnić.⁵⁴ Uz doista značajan broj izvedenih hotela, iza Bartolića je ostao i čitav niz neizvedenih projekata koji su zastali negdje na polovici puta između projekta i realizacije, kako to Boris Magas konstatira: „Niz visoko kvalitetnih projekata neće doživjeti realizaciju. Vodeća imena hrvatske arhitekture ostaju u granicama papirnatih formata.“⁵⁵ Misao, tekst, skica i projekt nužni su preduvjeti za nastajanje arhitekture, ali oni sami to nisu. Varijante i mnogobrojna rješenja daju sliku neostvarenih htijenja, sliku arhitekture kakva je mogla biti. A to su sljedeći projekti – projekt hotela i odmarališta u Petrcanima pokraj Zadra iz 1965. godine, hotel u Pragu, u Češkoj, iz 1970. godine, zatim hoteli u Poljskoj, u Poznanju iz 1972. i Varšavi iz 1974. godine, koje je radio s poljskim arhitektima, te hotel u Rusiji, u Dagomisu pokraj Socija iz 1973. godine, na kojem je radio s Ivanom Kolbachom i Vesnom Mihaljević, a koje susrećemo uz Bartolića i na projektima drugih izvedenih hotela.⁵⁶ Ljepota neizvedenih pro-

SL. 8. HOTEL „PANONIJA“, SISAK, FOTOGRAFIJA IZ 1966. I TLOCRT KARAKTERISTIČNOG KATA, PROJEKT 1961.
 FIG. 8. PANONIJA HOTEL, SISAK, PHOTO FROM 1966 AND TYPICAL FLOOR PLAN, DESIGN FROM 1961

jekata leži u njihovu zamrznutom trenutku nastanka jer projekt je ostao onakav kakav ga je arhitekt zamislio, neoštećen vremenom, vjetrom ili ratom. Stoga promatrati arhitekturu nije moguće bez pogleda na arhitekturu na papiru, budući su svaka skica, tekst i projekt karike u lancu koji prethodi nekome drugom djelu koje je imalo snagu ili sreću da bude izvedeno.⁵⁷

IZVEDENI HOTELI

HOTELS (REALIZED PROJECTS)

Hotel „Panonija” smješten je u centru Siska (Ivana Kukuljevića Sakcinskog 21; Sl. 8.), u blizini gradskih znamenitosti, prvi je od niza hotela koje će Bartolić projektirati i izvesti tijekom svoje dugogodišnje profesionalne karijere. Projekt naručuje Ugostiteljsko poduzeće „Sisak”, projektiranje počinje 1961., a hotel je izveden 1966. godine. U projektiranju hotelskih sadržaja koristi znanja stečena radom na stambenoj arhitekturi: radi se o modularnoj gradnji i ponavljanju istovrsnih elemenata, uz korištenje skeletnoga konstruktivnog sustava na osnovu razmaku od 6,0 m. Pravilni kubus s izbačenom ulaznom nadstrešnicom, postavljen na postament koji nosi ljetnu terasu, u doba nastanka bio je jedan od markera grada Siska. U podrum i suteran smješta prateće i servisne sadržaje te kasino i drogeriju, prvi kat zauzima hotelski hal s barom, snack barom, restoranom, salom za bankete i ljetnom terasom, dok su sobe smještene od drugoga do šestoga kata. Projekt unutrašnjeg uređenja zajednički radi s Miroslavom Begovićem i to je početak uspješne poslovne suradnje koja ih je i privatno povezala. Po vanjskom oblikovanju i sadržajima hotel se nije puno promijenio od onda kad je izveden, uz napomenu da je 2006. godine obnovljen tako da je ljetna terasa zatvorena limenim panelima s ispunom i PVC stolarijom.

Hotel „Park” u Čakovcu dovršen je 1967. godine. Organizacijska shema vrlo je slična onoj u Sisku: i ovaj put radi se o kubusu postavljenom na postament s ljetnom terasom, tada čest funkcionalni i oblikovni motiv. Visina je svega tri kata, od čega su posljednja dva smještajni kapaciteti. Na ovome drugom hotelu koji projektira jasan je odmak od funkcionalnoga i teznja prema dodanoj kvaliteti koja proizlazi iz oblikovanja. Već u projekti-

TABL. I. STAMBENA ARHITEKTURA – IZVEDENO
TABLE I. RESIDENTIAL ARCHITECTURE – REALIZED PROJECTS

Godina projekt/ izgradnja	Grad	Adresa / Ulica	Broj	koautori / suradnici*
1965./1967.	Čakovec	Ulica Otokara Kresovanija	2, 4, 6	
1958.	Duga Resa	Bana J. Jelacića	22 A, B, C • 24 A, B, C • 26 A, B, C	J. Vidic
1960./1963.	Knin	Vukovarska ulica	5 A, B, C	J. Vidic
1955.	Ogulin	Ul. bana Jelacića • J. J. Strossmayera	3A • 6A	V. Marusic
1959.	Postojna	Kidrićevo naselje	12-16	V. Marusić, K. Bencarić
1953.	Sisak	Trg hrvatskih branitelja	10-12	V. Marusic
1954.	Sisak	Ulica Hrvatskog narodnog preporoda	11, 13, 15, 17, 19	
1957./1959.	Sisak	Vinogradska	16	V. Marusic
1958./1960.	Sisak	Oktavijana Augusta	2	R. Horvat
1959.	Sisak	Ulica Stjepana i Antuna Radica	4, 6	
1960.	Sisak	I. Kukuljevića Sakcinskog	21	
1960./1963.	Sisak	Ulica dr. Ante Starčevića	4, 6, 8	Krcmar
1961.	Sisak	Gundulićeva	3, 5, 7, 9, 11	R. Michel, M. Kriznic
	Sisak	Trg hrvatskih branitelja Ulica Oktavijana Augusta	4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16	
	Sisak	Ulica S. S. Kranjčevića	5, 7	
1960.	Split	Prilaz V. Nazora / A. G. Matoša	1, 3	J. Vidic, Bukal, statičar: Vadjla
1959./1962.	Tolmin	Gregorčičeva	12, 14	
1959.	Tolmin	Žagarjeva	2, 4	
1959.	Varazdin	Kolodvorska	18	J. Vidic
1948.	Zadar	Dinarska ulica Ulica Vjekoslava Mestrovica	2, 4, 6, 8 22, 24, 26, 35, 37, 39, 41, 43	
1955.	Zadar	Frane Alfirevića 3	3	V. Marusic
1956.	Zadar	Ulica Mihovila Pavlinovića	8, 9	J. Vidic, M. Ljubic
1961.	Zadar	Zrinsko Frankopanska	2, 4, 6	Mihaljević
	Zadar	Ulica Marka Marulica	3	
1959./1963.	Zagreb	Otona Županićeva	6, 8, 10, 12	Crnic, J. Vidic
1961.	Zagreb	Čakovečka	1, 1A, 1B • 3, 3A • 5, 7 • 9, 11, 13, 15, 17 • 27, 29, 31, 33	J. Vidic, Picukaric
	Zagreb	Avenija Marina Držica	81, 81 A, B • 83, 83 A, B • 85, 85 A, B	
	Zagreb	Držiceva	81, 81 A, B • 83, 83 A, B • 85, 85 A, B	
	Zagreb	Milke Trnine	2, 4, 6, 8, 10	
	Zagreb	Paska ulica	2, 2 A, B, C • 4, 4 A, B, C	
	Zagreb	Rapska ulica	26, 26 A, B • 26/1 • 30, 30 A, B, C	
	Zagreb	Selska cesta	123 (I-III) • 125 (I-III)	
	Zagreb	Tratinska	67, 69	J. Vidic
	Zagreb	Ulica Trnsko	3 A, B, C • 4 A, B, C • 6 A, B, C, D, E • 7 A, B, C, D, E • 10 A, B, C • 11 A, B, C • 15 A, B, C, D, E, F • 16 A, B, C • 21 A, B, C, D, E, F, G • 33 A, B, C, D, E • 37 A, B, C, D, E • 38 A, B, C, D, E • 41 A, B, C, D, E • 42 A, B, C, D, E • 48 A, B, C, D, E	
	Zagreb	Voltino	1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15	
	Zagreb	Vrbik	31, 31A, 33, 33A	
	Zagreb	Zvečajska	15, 17, 19	

52 VENTURINI, 1988: 9

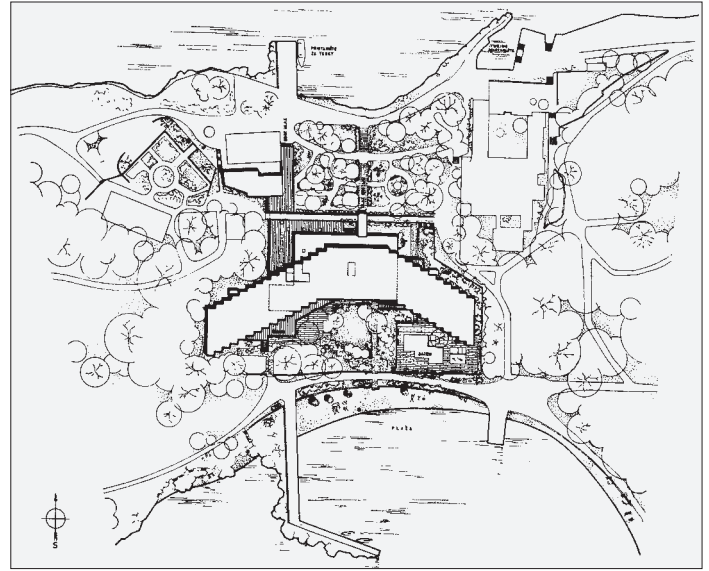
53 BOBOVEC, 2013: 128-147

54 „... nisu samo ponajbolje u Bartolićevu opusu turističkih objekata. To su i 'zvjezdani trenuci' APZ-a u vrijeme odlazanja dugogodišnjih korifeja”. [VENTURINI, 1982: 60]

55 MAGAS, 1986: 28

56 VENTURINI, 1982: 67

57 ODAK, 1986: 31

SL. 9. HOTEL „ISTRA”, CRVENI OTOK POKRAJ ROVINJA, FOTOGRAFIJA IZ 1969. I SITUACIJA, 1968.

FIG. 9. ISTRA HOTEL, CRVENI OTOK (“RED ISLAND”) NEAR ROVINJ, PHOTOGRAPH FROM 1969 AND LAYOUT PLAN, 1968

ma prvih dvaju hotela vidljiva je ideja postavljanja dijelova konstrukcije na stupove koji pozivaju na protočnost prostornih sadržaja ispod – u ova dva slučaja – terasa, a poslije će to razviti do ideje lebdećih struktura u prostoru.

Hotel „Istra” na Crvenom otoku pokraj Rovinja⁵⁸ (Sl. 9.), prvi je u nizu hotela koje je Bartolić projektirao u Istri, odnosno u Rovinju i neposrednoj blizini grada za istoga naručitelja – Ugostiteljsko poduzeće „Jadran” iz Rovinja. Interni natječaj raspisan je 1969. godine, u doba kad turistička industrija dobiva puni zamah.⁵⁹ Koristenje prirodnih karakteristika određenoga područja, kao i kulturnog i arhitektonskog nasljeđa, zajedno stvara mrežu prostorne organizacije turističkih područja.⁶⁰ Preklopiti značaj područja s potrebom za tržišnom iskoristivosti donijelo je niz rješenja koja su jednostavnost i ljepotu priobalnog područja znanjem i novim pristupom projektiranju hotelskih sklopova potpuno preobrazili.⁶¹ Takvim su pristupom revitalizirana velika područja koja su do tog trenutka bila opterećena relativnim siromaštvom što je bilo rezultat prometne i ekonomske izolacije.⁶² Ovaj hotel smješten je u mirnoj uvali na blagoj padini. Slijedi teren, uz minimalno ukopavanje sadržaja koji nisu reprezentativni. U to doba Bartolić iza sebe ima već izvedene hotele i dobro poznaje tehnologiju funkcioniranja pogona hotela, koja neosporno uvelike utječe na oblikovne elemente, a arhitektonska školjka u sebi krije čitav mali nevidljivi pogon. Karakterizira ga prozimanje funkcionalnog sadržaja zgrade gdje smješta 195 soba s vanjskim prirodnim kvalitetama pejzaža. U odnosu na sve prirodne vrijednosti koncepcija hotela s relativno velikom masom u odnosu na veličinu i karakteristike otočne parcele uspješno je razrađena

tako da priroda u koju je hotel smješten nije bila smetnja, već su iz takvog spoja proizašle glavne kvalitete, a s mora se doima poput usidrenog broda. Funkcionalno razlaganje načinjeno je na način da trokatna nazubljena masa u laganom luku okrenutom prema jugu slijedi obalni pojas kojem pristupa preko terasa i bazenskog sklopa, dok sa sjeverne strane organizira gospodarski dio uz malu teretnu lučicu. Uspješno uspostavljena ravnoteža arhitekture s prirodnim ambijentom dovodi do koncepcije hotela temeljene na ostvarivanju prostora kontakata bez strogog odjeljivanja pojedinih zona, a ipak sadržajno razloženog prostora. Tretman ulaznog prostora i restorana pokazatelji su kvalitetno riješene prostorne organizacije, koja je temeljna značajka projekta, skladnim uklapanjem u prirodni okoliš i uspostavljanjem ravnoteže između kapaciteta hotela i održivosti prirodnog ambijenta, koji je bio i osnovna pretpostavka u izgradnji hotela. Projekt i realizaciju iz 1968./69. godine potpisuje Ivo Bartolić kao glavni projektant s Lujom Schererom⁶³ i suradnicima Vesnom Mihaljević, Dorom Krčmar i Brankom Ptičar, a projektna dokumentacija izrađena je u Arhitektonskom

⁵⁸ Otok sv. Andrija – Crveni otok pokraj Rovinja; <http://www.d-a-z.hr/hr/arhitektura/projekti/hotel-istra,2630.html>

⁵⁹ Vrlo složena privredna grana koja u sebi sadrži niz različitih elemenata s ciljem zadovoljenja potreba krajnjih konzumenata kroz osjećaj ugone.

⁶⁰ KALITERNA, 1969: 5

⁶¹ „... možda najljepši dio Sredozemlja – Jadransko more i njegovu obalu. Jadranska obala je mikroorganski pejzaž, osebujan kako karakterom promjena u pejzažu, tako i iz tog pejzaža izraslim graditeljskim iskustvom. Takav kvalitet mijene prati čitav jadranski krajolik, a zasniva se na jedinstvenoj suradnji prirodnog i humaniziranog oblika, od Rovinja do Sv. Stefana. Na toj suradnji zasniva se jedinstvena estetička vrijednost i privlačnost jadranske prostorne dimenzije”. [PASINOVIĆ, 2001: 308]

projektom zavodu u Zagrebu. Svakako je ovdje bitno naglasiti da je projekt dijela interijera povjeren akademskom slikaru Zlatku Prici, što će Bartolić činiti i na drugim projektima hotelske arhitekture – uz, naravno, druge suradnike.⁶⁴

Hotel „Dvorac” na Crvenom otoku pokraj Rovinja istovremeno je izveden kao adaptacija ljetnikovca, koji pretvara u hotel u neposrednoj blizini hotela „Istra”. Krajem 19. stoljeća bivši je samostan preuređen u obiteljski ljetnikovac, a otok ureden u park zasaden mnogobrojnim biljkama iz cijeloga svijeta.⁶⁵ Na otoku je sačuvan i središnji dio crkve, gdje se nalazi manji pomorski muzej. Hotel je smješten u prekrasnom parku na sjevernom dijelu otoka⁶⁶ i Bartolicevom intervencijom postaje dio skladnoga hotelskog sklopa međusobno povezanog postojećim alejama, čime zadržava originalnu prometnu mrežu na otoku, bez narušavanja integriteta park-sume. Dovršen je 1969. godine. Nekadašnji ljetnikovac Huetterott danas je dependansa hotela „Istra”, u sklopu koje se nalazi restoran, cafe-bar i pomorski muzej.

Hoteli „Park” i „Centar” u Rovinju, koji su djelovali u sklopu tadašnjega hotelsko-ugostiteljskog poduzeća „Jadran” iz Rovinja, rekonstruirani su i obnovljeni 1970. godine po Bartolicevim projektima. Njegova vezanost za Rovinj i prisutnost na većini projekata koji su u to doba rađeni na hotelskoj arhitekturi donijeli su znatan angažman za Arhitektonski projekt zavod u Zagrebu, gdje je napravljena projektna dokumentacija.

Hotel „Eden” u Rovinju (Luje Adamovića bb; Sl. 1. i 10.) nastavak je suradnje arhitekata Ive Bartolića i Miroslava Begovića, započete početkom 1960-ih na projektu hotela „Panonija”, a rezultirala je i danas impozantnim djelom hotelske arhitekture – hotelom „Eden” u Rovinju. Po raspisu internoga natječaja 1969. godine Bartolić poziva Begovića da zajedno pristupe natječaju, na kojem osvajaju prvu nagradu s radom kojeg se koncepcija temelji na velikim razvedenim volumenima uklopljenim u krajolik. Od internoga natječaja dovršenog 1969. godine do u cijelosti izgrađene prve etape 1971. godine⁶⁷ prošlo

SL. 10. HOTEL „EDEN”, ROVINJ, VISOKO PRIZEMLJE, 1970.
FIG. 10. EDEN HOTEL, ROVINJ, RAISED GROUND-FLOOR LEVEL, 1970

je manje od dvije godine. Rok je nametnuo izbor konstrukcije, odnosno montažnu gradnju.⁶⁸ Bez obzira na složene urbanističke i hortikulture uvjete koji su utvrđeni prilikom raspisa natječaja, projekt je ostvario izvanrednu ravnotežu između predivnoga istarskog pejzaža, tamne šume pinija i cempresa koji svojim vrhovima nadvisuju interpoliranu arhitekturu. Zahtjevna i mala površina parcele trebala je prihvatiti izuzetno velik program koji je iznosio 600 kreveta sa svim pratećim sadržajima visoke kategorije. Uz ograničenje koje je proizlazilo iz površine parcele, bila je tu i visina zgrade koja je bila ograničena na visinu okolnoga drveća. Podizanje dijela zgrade na stupove omogućilo je oblikovanje kvalitetnih prostora u parteru koji klize ispod korpusa hotela.⁶⁹ Tlocrt se rastvara u nekoliko pravaca koji u potpuno slobodnim formama ulaze u sumu i spajaju se s njom, dok arboretum djelomično ulazi u međuprostor između hotelskih krila. U odnosu na sve prirodne vrijednosti koncepcija hotela, usprkos velikom kapacitetu i znatnim arhitektonskim masama, uspješno je razrađena, tako da priroda u koju je hotel smješten nije bila smetnja, već su iz takvog spoja proizašle glavne kvalitete koje označavaju ovaj hotel-park. Sustavom loda, hodnika i terasa zgrada je postala transparentna, prozračna silueta koja lebdi iznad terena, osim jednoga segmenta koji zbog tehnoloških razloga stoji čvrsto na tlu.⁷⁰ Bez obzira na svu umješnost arhitekata i njihovu želju za očuvanjem postojeće šume, dio stabala morao je biti uklonjen. To je učinjeno nakon izdavanja dozvole za građenje koja je sadržavala i rješenje kojim se dopušta krčenje borove šume.⁷¹ Očuvanjem postojećih prirodnih uvjeta i smještajem doista zahtjevnoga programske zadatka na relativno malu tlocrtu

62 VUKOVIĆ, 1995: 142

63 „... uz urbanističku suradnju s L. Schwererom” [VENTURINI, 1988: 11]. Schwerer radi na projektu u idejnoj fazi.

64 nn, 1969: 2-4; BUNIĆ, 1969: 6

65 Trenutačno na otoku uspijeva više od 180 raznih vrsta biljaka.

66 nn, 1969: 1

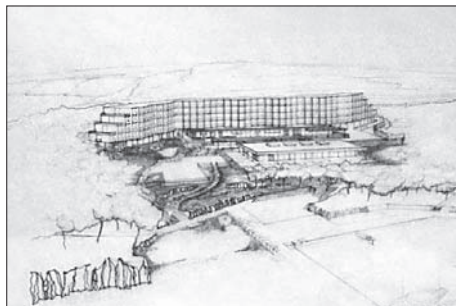
67 * Rješenje (Dozvola za upotrebu), 2.7.1971.

68 d.v., 1974: 29

69 VENTURINI, 1988: 10

70 BEGOVIĆ, 1973: 5

71 * Rješenje (Odobrenje za građenje), 13.1.1970.

SL. 11. HOTEL „MATERADA“, POREČ, SKICA IZ 1970. I FOTOGRAFIJA NAKON IZGRADNJE

FIG. 11. HOTEL „MATERADA“, POREČ, SKETCH FROM 1970 AND PHOTOGRAPH AFTER CONSTRUCTION

površinu arhitekti su – izradom niza arhitektonskih rješenja, skica i varijanti koje su dovele do rješenja ispisanog jezikom moderne arhitekture – stvorili građevinu koja nije opterećena „regionalnom baštinom i urbanizmom”.⁷² Projekt i realizaciju iz 1969. do 1970. godine potpisuju zajednički Begović i Bartolić sa suradnicima Vesnom Mihaljević, Verom Gazibara i Ivanom Kolbachom, a projektna dokumentacija izrađena je u Arhitektonskom projektnom zavodu u Zagrebu.⁷³

Hotel „Materada” u Poreču (Sl. 11.), dovršen 1971. godine, sublimira sve najbolje što je Bartolić – kao dugogodišnji projektant hotelske arhitekture koji uvažava prirodni ambijent – imao pokazati. U to doba Bartolić već ima iza sebe čitav niz izvedenih hotela tako da detaljno poznaje tehnologiju funkcioniranja pogona hotela, koja nedvojbeno uvelike utječe na oblikovne elemente. Odbrana je koncepcija koja je omogućila adekvatnu interpolaciju na postojeću parcelu uz more kroz tlocrtnu razvedenost zgrade i raščlanjenost volumena. Prožimanje arhitekture i prirode provedeno je dosljedno i suptilno: odizanjem na stupove omogućena je prozračnost i prolaz prirode ispod teške mase hotela.

Hotel „Amfora” u Hvaru (Majerovica bb) jedan je od projekata koji je dovršio na tragu rada drugog arhitekta. Idejni projekt za ovaj hotel izradio je Zvonimir Marohnić, a projekte po kojima je izveden napravio je Bartolić. Kako je bio projektant koji se dugi niz godina bavio hotelskom arhitekturom, nije stvarao poteškoće u razradi i primjeni ideja drugih arhitekata, već je suvereno oblikovao ideju u projekte koji su mogli biti opredmećeni. Od suradnje na „Edenu” i odluke da projektiranje interijera prepusti Begoviću ostala mu je navika da projekte interijera prepusta kolegama koji se time bave, pa je tako 1971. godine idejni projekt unutrašnjeg uređenja za ovaj hotel izradio Miroslav Begović s Dunjom

Pandol, Marijom Begović i Grgom Rubčićem.⁷⁴ Hotel „Amfora” dovršen je 1972. godine.

Osnovni doprinos Bartolićeve arhitekture hotela očituje se u nastojanju da se (često velik) građevni program neinvazivno interpolira u okolnu prirodu. Za to su izraziti primjeri hoteli „Istra”, „Eden” i „Materada”.

ZAKLJUČAK

CONCLUSION

Doprinos arhitekta Ive Bartolića u stvaranju stambene i hotelske arhitekture druge polovice 20. stoljeća – bez obzira na stroga pravila koja su vrijedila kod projektiranja stanova 50-ih i 60-ih godina ili velike hotelske programe koje je trebalo smjestiti na relativno malene i zahtjevne parcele – očituje se kroz suzdržanu arhitekturu koja ne narušava postojeći urbani ili prirodni ambijent. Tipizirana serijska i montažna gradnja uz stvaranje ozračja koje je promoviralo prefabricirane i modularne elemente, a u kojem su se – primjenom jedinstvenoga građevinskog modula – ostvarivali preduvjeti za industrijsku proizvodnju građevnih komponenti stanova, kao i jednostavni tlocrti – predstavljali su adekvatan odgovor na doba i njegove mogućnosti. Razvojem i primjenom tipskih i montažnih konstrukcija bavio se tijekom cijele profesionalne karijere, i to ne samo u stambenoj već i u hotelskoj arhitekturi. Bartolić je bio iznimno produktivan projektant. Opseg njegova opusa implicira oblikovnu suzdržanost i variranje elemenata. Sagledavajući arhitekta Bartolića u kontekstu suvremenika, možemo zaključiti kako je riječ o kvalitetnom stvaratelju čiji opus odražava tehnološke prilike (poput, primjerice, arh. B. Tučkorića). Izvedena mu djela pokazuju kontinuirani razvoj i arhitektonsku zrelost koja je rezultat njegova dugogodišnjeg rada i unaprjeđivanja sustava.

⁷² MALEKOVIC, 1973: 8

⁷³ Sa zapadne strane hotela Eden 2011. godine, prema projektu Studija 3LHD, izgrađen je hotel Lone, koji se nadovezuje na prethodnika i – koristeći elemente njegove geometrije – tvori s njim skladnu cjelinu.

⁷⁴ BOBOVEC, 2011: 682

TABL. II. OSTALO
TABLE II. OTHERS

Godina projekt/ izgradnja	Grad	Adresa	Naziv projekta	koautori / suradnici*
	Lukavac**		Hotel za samce	
1954.	Sisak	Ulica Marijana Cvetkovića	autobusni kolodvor Željezara	R. Michel
1954.	Sisak	Rimska b. b.	Mali kaptol	I. Ozegović
1957.	Sisak		Gradski muzej	Crnić
1967.	Varazdin		Centralna apoteka	
1954.	Zadar	Božidara Petranovića 8	Dom JNA - adaptacija	R. Michel
1959./60., 1963.	Zadar		Hotel, kino i dvorana, pošta	B. Milić, J. Vidic
1963.	Zagreb		Fakultet političkih nauka	J. Vidic
1963.	Zagreb		Petrinjska, stambeni blok	

TABL. III. HOTELI
TABLE III. HOTELS

Godina (natječaj)/ projekt/izvedba	Grad	Adresa	Hotel	koautori / suradnici*
1964./1966.	Sisak	Ivana Kukuljevića Sakcinskog 21	„Panonija”	M. Begović V. Marušić, R. Michel, J. Vidic, Mihaljević
1965.	Petrcane kraj Zadra		hotel i odmaraliste	
1967.	Čakovec		„Park”	
(1969. - interni, I. nagrada/ 1968./1969.)	Otok sv. Andrija kraj Rovinja	Crveni otok 1	„Istra”	Urbanizam i idejni projekt: L. Schwerer Suradnici: V. Mihaljević, D. Krčmar, B. Ptičar
1969.	Otok sv. Andrija kraj Rovinja	Crveni otok 2	„Dvorac”	
(1969. - interni, I. nagrada/ 1970./1971.)	Rovinj	Luje Adamovića 33	„Eden”	M. Begović Suradnici: V. Mihaljević, V. Gazibara, I. Kolbach
1970.	Prag, Češka		hotel	
1970.	Rovinj	I. M. Ronjgova bb	„Park”	
1970.	Rovinj		„Centar”	
1971.	Poreč	Materada bb	„Materada”	I. Kolbach
1971./1972.	Hvar	Majerovića bb	„Amfora”	Idejni projekt: Z. Marohnić Suradnik I. Bartolica: I. Kolbach Interieur: M. Begović Suradnici: D. Pandol, M. Begović, G. Rubčić
1972.	Poznanj, Poljska		hotel	
1973. (dva idejna projekta)	Dagomis kraj Sočija, Rusija		hotel	Koautori: I. Kolbach, V. Mihaljević
1974.	Varšava, Poljska		hotel	Suradnici: poljski arhitekti

TABL. IV. OSTALI NATJEČAJI
TABLE IV. OTHER COMPETITIONS

1949.	I. nagrada	Natječaj za montažnu izgradnju stanova
1952.	II. nagrada, III. nagrada, IV. nagrada	Natječaj za tipsku individualnu stambenu izgradnju: tip poluugradene kuće, tip slobodnostojeće prizemnice, tip poluugradene prizemnice

Iz sastavnica evidentiranih projekata nije moguće zaključiti radi li se o koautorima ili suradnicima (iste sadrže samo rubriku „Suradnici”).

LITERATURA
BIBLIOGRAPHY

- ANTOLIĆ, V. (1949.), *Regulacioni plan i direktivna regulaciona osnova Zagreba*, „Arhitektura”, 2 (18-22): 5-30, Zagreb
- BARISIĆ MARENIĆ, Z. (2013.), *Prolegomena opusu urbanista Mirka Maretića*, „Prostor”, 21 (2/46): 277-278, Zagreb
- BARTOLIĆ, I. (1950.), *Montažno gradjenje stambenih zgrada*, „Arhitektura i urbanizam”, 4 (9-10): 23-25, Zagreb
- BEGOVIĆ, M. (1973.), *Hotel ‘Eden’ u Rovinju, Razmišljanja o turizmu u povodu realizacije hotela ‘Eden’ u Rovinju*, „Čovjek i prostor”, 20 (1/238): 4-7, Zagreb
- BOBOVEC, B. (2011.), *Arhitektonski opus Miroslava Begovića*, doktorski rad, Filozofski fakultet, Zagreb
- BOBOVEC, B. (2013.), *Miroslav Begović*, HAZU, Udruženje hrvatskih arhitekata, Zagreb
- BUNIĆ, B. (1969.), *Hotel ‘Istra’ na Crvenom otoku*, „Čovjek i prostor”, 16 (5/194): 6-7, Zagreb
- D.V. (1974.), *Hotel ‘Eden’ u ‘Arhitekturi ČSSR’*, „Čovjek i prostor”, 21 (7/256): 29, Zagreb
- DELIC, A. (2013.), *Stambena arhitektura u Hrvatskoj nakon 1945.*, Arhitektonski fakultet (Suvrmeno stanovanje), Zagreb
- DOMLIJAN, Ž. (1983.), *Ivo Bartolić*, Hrvatski biografski leksikon, LZ „Miroslav Krleža” [ur. KOLUMBIC, N.], Zagreb [hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=1373]
- FOLO, J. (2000.), *Susret s povodom: Ivo Bartolić, projektant hotela Eden i Istra*, „Rovinjka kronika”, 10: 3-4, Rovinj
- GALJER, J. (2000.), *Likovna kritika u Hrvatskoj 1868.-1951.*, Meandar, Zagreb
- GOMBOŠ, S. (1950.), *Problemi projektiranja stanova od oslobođenja do danas*, „Arhitektura”, 4 (11-12): 47-54, Zagreb
- KALITERNA, A. (1969.), *Projekt Južni Jadran – razmatranje prikazanih studija*, „Čovjek i prostor”, 16 (4/193): 5-8, Zagreb
- KOLEŠNIK, Lj. (2006.), *Između istoka i zapada, Institut za povijest umjetnosti*, Zagreb
- MAGAŠ, B. (1986.), *Saznanje i mogućnosti teorijske misli*, „Arhitektura” (Arhitektura u Hrvatskoj 1945.-1985.), 39 (196-199): 27-30, Zagreb
- MALEKOVIC, V. (1973.), *Hotel ‘Eden’ u Rovinju*, „Čovjek i prostor”, 20 (1/238): 8-9, Zagreb
- MARETIĆ, M. (1960.), *Mikrorajon Novi Zagreb*, „Arhitektura”, 14 (1-3): 11-15, Zagreb
- MOHOROVIČIĆ, A. (1950.), *Prilog teoretskoj analizi problematike arhitektonskog oblikovanja*, „Arhitektura”, 4 (1-2): 5-12, Zagreb
- NEIDHARDT, V. (1969.), *Arhitekt i budućnost*, „Čovjek i prostor”, 16 (6/195): 9-11, Zagreb
- NEIDHARDT, V. (2009.), *Europski kontekst hrvatske arhitekture 20. stoljeća*, Zbornik „Hrvatska arhitektura u XX. stoljeću” [gl. ur. HEK-

MAN, J.; ur. izdanja PREMERL, T.), Matica hrvatska, Zagreb

22. NN (1948.), *Tipovi zadružnih domova u NRH*, „Arhitektura”, 2 (7): 15-20, Zagreb
23. NN (1954.), *Radničko namjesteničko naselje u Sisku*, „Arhitektura”, 1: 10-11, Zagreb
24. NN (1955.a), *Kuhinjski namjestaj*, „Čovjek i prostor”, 2 (13): 6, Zagreb
25. NN (1955.b), *U kojem opsegu danas kompletirati stan? Koji su materijali kod nas upotrebljivi, a ne upotrebljavaju se?*, „Čovjek i prostor”, 2 (20): 6, Zagreb
26. NN (1964.), *Stambena izgradnja Zagreba*, „Čovjek i prostor”, 10-11 (139-140): 7, Zagreb
27. NN (1969.), *Hotel 'Istra' na Crvenom otoku kraj Rovinja*, „Čovjek i prostor”, 15 (4 /193/): 1-4, 13, Zagreb
28. ODAK, T. (1986.), *Hrvatska arhitektonska alternativa 1945.-85.*, „Arhitektura” (Arhitektura u Hrvatskoj 1945-1985), 29 (196-199): 31-101, Zagreb
29. PALADINO, Z. (2006.), *Arhitekt Lavoslav Horvat i Udruženje umjetnika Zemlja*, „Prostor”, 14 (2 /32/): 166-177, Zagreb
30. PASINOVIC, A. (2001.), *Izazov misljenja o prostornom jedinstvu*, Institut za povijest umjetnosti [priredila KRIZIĆ ROBAN, S.], Zagreb
31. PREMUŽIĆ, M. (1968.), *20-godišnjica Urbanističkog instituta SR Hrvatske u Zagrebu*, „Čovjek i prostor”, 15 (5 /182/): 7-8, Zagreb
32. ŠEĆVIĆ, N. (1947.), *Konkursna skica za tipiziranu kuću u Beogradu*, „Arhitektura”, 1 (3): 27-29, Zagreb
33. ŠILOVIĆ, S. (1983.), *Ljerka Bartolić*, Hrvatski biografski leksikon [ur. KOLUBIĆ, N.], LZ „Miroslav Krleža”, Zagreb [hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=1374]
34. VENTURINI, D. (1982.), *Arhitektonski projektni zavod – APZ*, Arhitektonski projektni zavod, Zagreb
35. VENTURINI, D. (1988.), *Ivan Bartolić, Nagrada 'Viktor Kovacic' za životno djelo 1987. godine*, „Čovjek i prostor”, 35 (7-8 /424-425/): 9-11, Zagreb
36. VEZILIĆ STRMO, N.; DELIĆ, A.; KINCL, B. (2013.), *Uzroci problema postojećeg stambenog fonda*, „Prostor”, 21 (2 /46/): 340-349, Zagreb
37. VUKOVIĆ, G. (1995.), *HSM – Hotelski sistem 'Marjan'*, „Arhitektura”, 45 (1 /211/): 140-143, Zagreb, preuzeto iz: ŠEĆVIĆ, N. (1967.) „Slobodna Dalmacija”, 4 (4-5 /svibanj/), Split
38. ZAGORAC, I. (2008.), *Projekt Marijana Haberlea za Provincijalat franjevac konventualaca u Sisku iz 1943. godine uz genezu sisackog naselja Eugena Kvatemika*, „Prostor”, 16 (2 /36/): 209-223, Zagreb
39. *** (1970.), *Spomenica 1919-1969*, Fakultet strojarstva i brodogradnje, Zagreb
40. *** (1983.), *Hrvatski biografski leksikon*, LZ „Miroslav Krleža” [ur. KOLUBIĆ, N.], Zagreb
41. *** (1984.), *Likovna enciklopedija Jugoslavije*, 1 (A-J), JLZ „Miroslav Krleža” [ur. DOMLIJAN, Ž.], Zagreb
42. *** (1986.), *Biografski podaci*, „Arhitektura” (Arhitektura u Hrvatskoj 1945-1985), 29 (196-199): 281-290, Zagreb
43. *** (2000.), *Arhitektonski fakultet 1919./1920. – 1999./2000., Osamdeset godina izobrazbe arhitekata u Hrvatskoj*, [gl. ur. OBAD ŠCITAROCI M.], Arhitektonski fakultet, Zagreb
44. *** (2006.), *Sisacki biografski leksikon* [ur. ZORKO, Đ.; JAGAČIĆ-BORIĆ, J.], Narodna knjižnica i čitaonica Sisak, Sisak

IZVORI

SOURCES

ARHIVSKI IZVORI

ARCHIVE SOURCES

1. Općina Rovinj, Općinski zavod za komunalne poslove i urbanizam, Županijski ured, Ispostava Rovinj, Istarska 13a, Rovinj:
* Rješenje (Odobrenje za građenje), broj: 05-UP/I-2229/23-1969 od 13.1.1970.
* Rješenje (Dozvola za upotrebu), broj: 05-UP/I-469/71 od 2.7.1971.
2. Osobna zbirka dr.sc. Alke Krvavac [OZAK]:
– Sisak, Viktorovac, radničko stambeno naselje, 1948., kopija
– Sisak, Ulica Stjepana i Antuna Radića, stambena zgrada, 1959., kopija
– Sisak, Kranjčevićeva ulica, stambena zgrada „Rafinerije”, kopija
3. Arhiva Arhitektonskog projektnog zavoda, Grahorova 15, Zagreb [APZ]

DOKUMENTACIJSKI IZVORI

DOCUMENT SOURCES

1. * Pohvala c, Ministarstvo narodnog zdravlja N.R.H., kopija [OZAK]
2. * Priznanje za neumorno zalaganje, veliko majstorstvo i umjetničku vedrinu, 1955., Zadar, kopija [OZAK]
3. * Certificate, International Seminar Conference on Housing, Israel, 4th to 31st May 1960, kopija [OZAK]
4. * Certificate of Achievement, Department of State, Agency for International Development, 30th September to 2nd December 1962, Yugoslavia, Belgrade, kopija [OZAK]
5. * Dopis, United States A.I.D. Mission to Yugoslavia, kopija [OZAK]
6. * Dopis br. 461 Saveza arhitekata Jugoslavije, Beograd, 9.5.1968., kopija [OZAK]
7. * Povelja Saveza arhitekata Hrvatske zaslužnom članu, 1945.-1965., kopija [OZAK]
8. * Plaketa, Nagrada „Viktor Kovacic” za životno djelo 1987. [OZAK]
9. * Dopis, ur/br 161/03-10 od 10.2.2003. godine [OZAK]

INTERNETSKI IZVORI

INTERNET SOURCES

1. http://www.mnovine.hr/novo/index.php?option=com_content&view=article&id=21087 od 30.7.2013., Sjećanje na najstarijeg hrvatskog arhitekta Ivu Bartolica, Medimurske novine [19.6.2012.]
2. <http://www.vecernji.hr/autori/jelena-kovacevcvml-1600/profil> [19.6.2012.]
3. <http://www.d-a-z.hr/hr/clanovi/arhitekti/bartolic-ivan,1135.html> [19.6.2012.], Intervju s Ivom Bartolicem vodili A. Busic, T. Čop i F. Frkovic
4. <http://www.d-a-z.hr/hr/arhitektura/projekti/stambene-zgrade-vrbik,2635.html> [19.6.2012.]
5. <http://www.d-a-z.hr/hr/arhitektura/projekti/stambeni-tornjevi-cakovec,2636.html> [19.6.2012.]
6. <http://www.d-a-z.hr/hr/arhitektura/projekti/obiteljska-kuca-na-tuskancu,2633.html> [19.6.2012.]
7. <http://www.d-a-z.hr/hr/arhitektura/projekti/hotel-istra,2630.html> [19.6.2012.]
8. <http://www.d-a-z.hr/hr/arhitektura/projekti/kino-zadar,2632.html> [19.6.2012.]

IZVORI ILUSTRACIJA

ILLUSTRATION SOURCES

- SL. 1. BOBOVEC, 2013: 138
- SL. 2. *** 1983: 487
- SL. 3. GOMBOŠ, 1950: 51
- SL. 4. nn, 1955.a: 6
- SL. 5. OZAK; nn, 1954: 10
- SL. 6. APZ; OZAK
- SL. 7. nn, 1964: 7
- SL. 8. BOBOVEC, 2011: 521; APZ
- SL. 9. BUNIĆ, 1969: 6; nn, 1969: 3
- SL. 10. BOBOVEC, 2013: 131
- SL. 11. <http://www.d-a-z.hr/hr/clanovi/arhitekti/bartolic-ivan,1135.html>; *** 1983.

SAŽETAK

SUMMARY

ARCHITECT IVO BARTOLIĆ
PROLEGOMENA TO HIS WORK

Architect Ivo Bartolić (Glina, 19th June 1912 – Zagreb, 23rd July 2013) mainly designed residential buildings and hotels. He graduated from the Zagreb Art Academy (Department of Architecture) in 1939 under supervision of Drago Ibler. He started his professional career before the Second World War in the architectural practices of Stjepan Planić, Slavko Löwy, Drago Ibler and Vladimir Potočnjak. In 1943 he passed his licensing exam and became a licensed architect. From 1948 to 1954 he worked as a chief architect in the Zagreb-based architectural office *Arhitektonski projektni zavod* and then established the Architectural practice "Bartolić". It worked independently until 1963 when it merged with a few other practices into a newly-established architectural office *Arhitektonski projektni zavod*. Bartolić worked in this office until his retirement in 1973 holding executive position.

During the 1960s he actively pursued advanced professional training and spent some time abroad, in Israel (1960), Scandinavia, the Netherlands, and England (1962). In 1968 both the Architects' Association of Yugoslavia and the Architects' Association of Croatia proclaimed him their meritorious member. In 1987 he was granted the "Viktor Kovačić" Life Achievement Award and in 2003 he was declared an honorary member of the Zagreb-based Association of Architects and the Architects' Association of Croatia. He was widely regarded as an architect whose creative interests were primarily focused on residential architecture. His projects from the 1950s and 1960s show that even in modest social circumstances that characterized the society of the period, it was possible to create an architecture that successfully met market needs using simple elements and following clear rules in housing design.

In residential architecture he was concerned with the standardized mass and prefabricated construction. His major contribution lies in the field of prefabricated and modular elements that he used not only in residential but also in hotel architecture. He participated in numerous competitions for standardized construction and interior design and wrote

extensively on various professional topics. He saw a standardized construction module as a necessary prerequisite for a mass production of apartments in the context of a simple and functional approach to space and structure. Standardized apartments with simple floor plans were designed and built all over Croatia (Sisak, Čakovec, Varaždin, Zagreb, Zadar, Vis) and in the wider region of the former state (Slovenia, Serbia, Monte Negro).

Structurally, it was a system of longitudinal or transversal load-bearing brick walls supporting a multi-ribbed floor slab. Facades were mostly articulated with the horizontals at the height of the floor slabs while the parapets of identical window openings were slightly retracted and coloured. The ground-floor level was painted in dark colours. The building was crowned by a cornice. This design concept, also known as "Type Bartolić" reappeared in numerous projects. His model was widely copied in the design of housing developments and individual residential buildings and complexes. Over the period of 20 years (between 1948 and 1968) he designed housing developments and buildings. Viktorovac, a new housing development for professional workers, based on his design, was built in the suburbs of Sisak in 1954.

The projects that soon followed were the housing developments Caprag and Moša Pijade, and a few residential and office buildings. In Zagreb he designed a series of individual residential buildings as well as entire housing developments adjacent to "Rade Končar" and "Prvomajska" factories. He received commissions from all parts of ex Yugoslavia. The projects that deserve to be mentioned are certainly those that he realized in Zadar: the Yugoslav National Army Centre (1955) and a residential building (1958) in the historic nucleus, two residential complexes on the waterfront (1959), two housing developments and a series of residential buildings on various town locations. In collaboration with B. Milić and J. Vidić he designed a block with apartments, a hotel, a cinema and a post-office in the vicinity of St Donat's church (1963). With J. Vidić he designed the building of the Faculty of

Political sciences in Zagreb (1963). In addition to multi-unit housing, he also designed a large number of single-family houses. Most of his projects were realized in Zagreb. In Trnsko, one of the New Zagreb quarters (1959-66), he designed as many as 15 buildings. In other quarters (Votino and Folnegovićevo naselje, Volovčica, Selska cesta etc.) many buildings were built according to his designs. His interest in hotel design came into focus after 1965 when a whole range of outstanding projects were realized: Panonija hotel in Sisak, hotel Park in Čakovec and hotel Istra on Crveni otok near Rovinj (in collaboration with Lujo Schwere). Others were: hotel Dvorac on Crveni otok near Rovinj, hotels Park and Centar and hotel Eden (in collaboration with Miroslav Begović, all in Rovinj), hotel Materada in Poreč and hotel Amfora on the island of Hvar (following the preliminary design by Zvonimir Marohnić). He also produced a number of projects that have never been realized but which, nevertheless, clearly illustrate the breadth and volume of his professional work.

The contribution of the architect Ivo Bartolić to residential and hotel architecture of the second half of the 20th century primarily lies in quality architecture which does not disturb the existing urban and natural setting but, on the contrary, enhances its value despite the strict rules that dominated housing design in the 1950s and 1960s or large hotels that had to be put up on relatively small and challenging sites. Standardized mass and prefabricated construction in addition to a successful promotion of prefabricated and modular elements used in the mass construction of apartments as well as the simplicity of floor plans are to be seen primarily as a response to a particular historical context and creative possibilities. The projects Bartolić worked on were complex and challenging: from floor-plan concepts to a housing development organization up to the invention of new structural systems. He successfully dealt with the scope and depth of these issues and thus made a rich professional contribution to the period when he lived.

BORKA BOBOVEC
LUKA KORLAET
NINO VIRAG

BIOGRAFIJE

BIOGRAPHIES

Dr.sc. **BORKA BOBOVEC** radi u Ministarstvu graditeljstva i prostornoga uređenja. Autorica je monografije *Miroslav Begović* i koautorica knjige *Dubrovnik – Centar iza grada*. Dobitnica je nagrade „Neven Šegvić“ za 2013. godinu.

Dr.sc. **LUKA KORLAET** predavač je pri Kabinetu za stanovanje Katedre za arhitektonsko projektiranje Arhitektonskoga fakulteta u Zagrebu. Urednik je dvaju izdanja džepnog vodiča arhitekture Zagreba.

NINO VIRAG predavač je pri Kabinetu za stanovanje Katedre za arhitektonsko projektiranje Arhitektonskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Polaznik je doktorskog studija „Arhitektura“.

BORKA BOBOVEC, Ph.D., works in the Ministry of Construction and Physical Planning. She is the author of the monograph *Miroslav Begović* and co-author of the book *Dubrovnik – Centre Behind the City*. She won the 2013 award "Neven Šegvić".

LUKA KORLAET, Ph.D., lecturer in the Department of Architectural Design, Faculty of Architecture of the University of Zagreb. He is the author of the pocket-size guides to Zagreb architecture.

NINO VIRAG, lecturer in the Department of Architectural Design, Faculty of Architecture of the University of Zagreb. He is a Ph.D. candidate in the doctoral program *Architecture*.

